

Начало>Предприемане на съдебни действия>Къде и как>Правото на коя страна се прилага?

В областта на гражданското правосъдие текущите процедури и производства, започнали преди края на преходния период, ще продължат съгласно правото на ЕС. Въз основа на взаимно споразумение с Обединеното кралство порталът e-Justice ще поддържа информацията, свързана с Обединеното кралство, до края на 2022 г.

Правото на коя страна се прилага?

Англия и Уелс

1 Източници на действащите норми

1.1 Национални правни норми

В днешно време стълкновителните норми във връзка с приложимото право в Англия и Уелс произтичат най-вече от пряко приложимите регламенти на ЕС. По отношение на граждански и търговски дела това са: Регламент № 593/2008 (Рим I) относно приложимото право към договорни задължения и Регламент № 864/2007 (Рим II) относно приложимото право към извъндоговорни задължения. Законът за договорите (приложимо право) от 1990 г. (с който се изпълнява Римската конвенция от 1980 г.) остава релевантен по отношение на договори, влезли в сила преди 17 декември 2009 г. (Регламент „Рим I“ се прилага към договори, влезли в сила на или след тази дата). Законът за международното частно право (Разни разпоредби) от 1995 г. е релевантен само по отношение на положения, които не са обхванати от Регламент „Рим II“ (Регламентът се прилага към случаи, в които настъпват вреди след 11 януари 2009 г.). Традиционните правила от общото право остават приложими към непозволено увреждане чрез клевета и във връзка с наследствено и имуществено право.

При семейноправни дела обикновено общото право представлява източникът на правила относно приложимото право, с някои изключения. Като цяло при семейноправни дела се прилага английското право, освен при ограничени изключения, съгласно общото право (например във връзка с недействителност на брака) или по закон (например във връзка с издръжка съгласно Закона от 1920 г. за решенията относно задължения за издръжка (Средства за принудително изпълнение) и Закона от 1972 г. за решенията относно задължения за издръжка (Реципрочно принудително изпълнение)). По отношение на дела във връзка с родителска отговорност и закрила на детето, обхванати от Регламент (ЕО) № 2201/2003 и от Хагската конвенция от 19 октомври 1996 г., се прилагат съответно Наредбата за родителската отговорност и мерките за закрила на детето (Международни задължения (Англия и Уелс и Северна Ирландия) от 2012 г. и член 15 от Конвенцията от 1996 г., където се съдържат правилата относно приложимото право, т.е. прилага се английското право, освен при ограничени изключения.

1.2 Многостранни международни конвенции

Хагската конвенция от 1961 г. относно стълкновението на закони в областта на формата на завещателните разпореджания.

Римската конвенция от 1980 г. за приложимото право към договорните задължения (заменена с Регламент „Рим I“ по отношение на договори, сключени на или след 17 декември 2009 г.).

Хагската конвенция от 1 юли 1985 г. за приложимо право относно тръстове и тяхното признаване.

1.3 Основни двустранни конвенции

Не са ни известни никакви двустранни конвенции, съдържащи стълкновителни норми, по които Обединеното кралство да е страна.

Следва обаче да се отбележи, че макар Римската конвенция от 1980 г. и Хагските конвенции да позволяват на дадена държава да прилага някакъв друг режим на стълкновителни норми към „вътрешни“ стълкновения — например стълкновения на законите на Англия и Уелс и на Шотландия — Обединеното кралство е взело решение да не използва това средство. Следователно правилата на Римската конвенция (по отношение на договори, сключени преди 17 декември 2009 г.) и Хагските конвенции се прилагат към стълкновения между различните юрисдикции на Обединеното кралство, както и в стълкновения на международно равнище.

2 Прилагане на стълкновителни норми

2.1 Задължение на съдията да прилага служебно стълкновителните норми

Съгласно общата позиция стълкновителните норми се прилагат само ако поне една от страните заяви, че трябва да бъдат приложени. Ако нито една от страните не заяви това или ако няма удовлетворителни доказателства за съдържанието на чуждото право, съдията обикновено ще приложи към спора английското право. Това правило е свързано с доказателства и процесуални действия, поради което не се засяга от регламентите на ЕС.

2.2 Препращане

Регламентите на ЕС изключват прилагането на доктрината за препращане в случаи, регламентирани от стълкновителните норми на ЕС, и такава е било преобладаващото мнение съгласно Закона от 1995 г. за международното частно право (Разни разпоредби) и Закона от 1990 г. за договорите (приложимо право). Следователно, ако английската стълкновителна норма във връзка с непозволено увреждане чрез небрежност препраща към френското право, ще се прилага френското национално право, дори ако френски съд би приложил правото на друга държава. Една от представените причини за отхвърляне на препращането в тези области изглежда е, че установените в законите сложни правила биха били нарушени, ако се приложи препращане.

Понастоящем ролята на препращането в останалите области на правото е донякъде ограничена, а в някои случаи не е съвсем ясна. Може да се каже, че препращането се прилага в случай на земи, намиращи се в чужбина, към които съгласно английското право се прилага *lex situs*. В такива случаи е налице прагматично желание да се прилага същото право на съда, който е компетентен по отношение на мястото, където е местоположението на имота, така че да се увеличи шансът английското решение относно имота да е ефективно. От друга страна, в съдебните решения на първа инстанция относно материално движимо имущество, намиращо се в чужбина, позоваването на *lex situs* не включва препращане. При семейноправни дела съществува известна и ограничена съдебна практика, съгласно която доктрината за препращане може да се прилага при определени обстоятелства, но този проблем рядко възниква, защото към семейноправните дела обикновено се прилага английското право. Следва обаче да се отбележи, че в много случаи доказването на съдържанието на чуждите стълкновителни норми струва скъпо и страните често избират да не спорят за тяхното прилагане (вж. точка 2.1 по-горе).

2.3 Промяна на критерия за определяне на приложимото право (привръзка)

Този проблем се решава, като във всяка стълкновителна норма се посочва съответният момент, в който се установява критерият за привързване. В случай на прехвърляне на движимо имущество например съответното приложимо право е правото, което се прилага на мястото, където се е намирало въпросното движимо имущество към момента на прехвърлянето.

2.4 Изключения от обичайното прилагане на стълкновителни норми

Съгласно традиционните правила английските съдилища могат да откажат да приложат чуждо право, което е в разрез с английския обществен ред. Този праг обаче е изключително висок: например, когато това би довело до резултат, който „противоречи изцяло на основните изисквания за правораздаване от английския съд“. Разпоредбите, свързани с английския обществен ред, се повлияват от международните задължения на Обединеното кралство, и по-специално от Европейската конвенция за правата на човека; нарушенията на правата на човека представляват известен пример за прилагане на изключението за обществените ред, а друг пример е, когато правото представлява „грубо нарушение на правилата на международното право от основно значение“ (например нахлуването на Кувейт от Ирак през 1990 г.).

Освен това както Регламент „Рим I“, така и Регламент „Рим II“ понастоящем предвиждат прилагането с предимство на задължителни правила на сезирания съд, независимо кое право е приложимо към договора в противен случай. Съществуващите правила като цяло могат да бъдат намерени в областите на потребителското и трудовото право или в законодателни актове, допълващи международна конвенция.

2.5 Доказване на чуждестранен закон

Съдържанието на чуждото право се доказва, като да е факт. Поради това страните носят отговорността да докажат съдържанието на чуждото право; на съдиите не се позволява сами да проучат съдържанието на чуждото право. В случай на стълкновение между доказателствата, представени от страните, съдията може да оцени надеждността на експертите и има право да проучи главното доказателство (т.е. чуждестранни закони и дела), особено когато са съставени на английски език и в тях се прилагат понятия, с които английският съдия е запознат.

Съдържанието на чуждото право обикновено се доказва посредством заключения на вещи лица. Не е достатъчно да бъде представен пред съда текстът на чуждестранен закон, дело или текст от достоверен източник. Заключения на вещи лица във връзка с чуждо право могат да се представят от всяко лице, което разполага с „подходяща квалификация за тази цел въз основа на неговите знания или опит“, независимо дали има право да работи като практикуващ юрист в съответната юрисдикция. Независимо от това експертите обикновено са или представители на академичните среди, или практикуващи специалисти във въпросната юрисдикция. Ако съдържанието на чуждо право е било определено в предходно английско дело, въпросното дело може да бъде посочено като доказателство за съдържанието на чуждото право, като ще се приеме, че съдържанието на чуждото право е същото като определеното в предходното дело, освен ако бъде доказано друго.

Тежестта на доказване пада върху страната, която се позовава на чуждото право. Ако чуждото право не бъде доказано надлежно, по правило ще се приложи английското право. В случай обаче че няма причина да се счита, че чуждото право наподобява по какъвто и да е начин английското право (например данъчен закон от друга европейска юрисдикция), искът може да бъде отхвърлен.

3 Стълкновителни норми

3.1 Договорни задължения и правни действия

Регламент „Рим I“ е пряко приложим във всички случаи, които са свързани с договорни задължения и включват избор на право. Правилата за избор на право, предвидени в Регламент „Рим I“, може да се прилагат и към случаи, които съгласно английското национално право не се признават като договорни (например когато споразумението не е възмездно, като например договори за подаръци).

Процесуалните въпроси се определят от *lex fori*. Поради това оценката на размера на вредите (но не и техните категории) и доказателствените средства се регулират от правото на сезирания съд. Давностните срокове са с материалноправен характер, поради което при договорните задължения те се определят от приложимото съгласно Регламента право. Основните материалноправни норми са следните.

В случаите, в които страните изрично са направили избор на право или изборът може да бъде доказан със задоволителна степен на сигурност, се прилага въпросното право. Доказването на избор със задоволителна степен на сигурност е вероятно, когато договорът е изготвен при следване на стандартен формуляр, за който е известно, че се урежда от конкретно право (например морска застрахователна полица на Lloyd's), или с оглед на предишни сделки между страните. Когато е сключено споразумение за избор на съд, това често е достатъчно, за да се заключи, че страните възнамеряват да изберат правото на този съд, но това не винаги е така. Ако в случай на арбитражно споразумение са посочени критериите за подбор на арбитраж, това ще позволи по-лесно да се заключи, че е налице избор на право, но ако арбитражите са определени чрез препратка към някакъв международен орган, има много по-малка вероятност изборът да бъде доказан със задоволителна степен на сигурност.

Свободата на избор е ограничена в няколко отношения. Първо, при потребителски и трудови договори изборът на право не може да лиши потребителя или служителя от защитата на задължителните правила, съществуващи съгласно правото, което би се прилагало към делото, ако не беше направен изричен избор на право. Второ, когато всички елементи от положението са свързани с една държава, изборът на различно право не може да лиши от смисъл задължителните права на тази държава. Освен това съществуват правила за защита на потребителите във връзка със застрахователни договори. Също така може да се отбележи, че когато е налице несъгласие по отношение на действителността на избора — например при твърдение за принуда — въпросът дали този избор е действителен, се определя от правото, за което се предполага, че е приложимо (т.е. правото, което би уреждало договора, ако изборът беше валиден), освен ако това би било „необосновано“ (като в този случай може да се приложи правото по обичайното място на пребиваване на страната, която твърди, че не е дала своето съгласие).

В случаите, когато не е направен изричен избор на право или избор, който може да се докаже със задоволителна степен на сигурност, в Регламент „Рим I“ са предвидени конкретни правила в зависимост от вида на договора, но когато тези правила не предлагат окончателен отговор, обикновено ще се приложи правото по обичайното място на пребиваване на страната, която дължи характерната за договора престация. Невинаги е лесно да се определи коя е тази страна, но обикновено това е страната, която не предоставя плащане за стоката или услугата (например страната, която дължи характерната за договора престация, е продавачът на продукт, заемодателят в банкова трансакция, гарантът по договор за гаранция). Това допускане може да бъде оборено в полза на държава, с която договорът е по-тясно свързан.

3.2 Извъндоговорни задължения

Що се отнася до извъндоговорни задължения, в повечето случаи ще се прилага Регламент „Рим II“. Законът за международното частно право (Разни разпоредби) от 1995 г. ще се прилага само към въпроси, свързани с неправомерно увреждане, които не попадат в обхвата на Регламента, а клеветите продължават да се уреждат съгласно общото право (вж. по-долу). Давностните срокове също се определят от приложимото право. Съгласно Регламент „Рим II“ общото правило е да се прилага правото на мястото, където е настъпила вредата. Специални правила определят приложимото право за определени видове извъндоговорни отношения, включително отговорността за вреди от стоки, нелоялна конкуренция, неправомерно увреждане на околната среда и неправомерно увреждане, свързано с права върху обекти на интелектуална собственост. Регламентът също така позволява на страните да изберат приложимото право при определени обстоятелства, но тази разпоредба не може да се използва, за да се избегнат задължителните правила на правото на ЕС или на националното право. Следва да се отбележи, че оценката на вреди се извършва съгласно приложимото право.

Както е посочено по-горе, клеветите (които включват клевета по отношение на правото на собственост, клевета по отношение на качеството на стоки, злонамерена лъжа и всяко твърдение съгласно чуждо право, „което отговаря или по друг начин съответства на естеството на [такова] твърдение“) продължават да се уреждат от общото право. В такива случаи се прилага „правилото за двойна обжалваемост“: действие на непозволено увреждане подлежи на обжалване в Англия и Уелс само ако подлежи на обжалване по граждански път съгласно чуждото право на юрисдикцията, в която е извършено действието (което обикновено представлява публикация), а ако действието е извършено в Англия и Уелс, то би подлежало на обжалване по граждански път съгласно английското право. Това правило беше запазено, след като бе оказан натиск от медийни организации, опасяващи се от прилагането на репресивно чуждо право. То обаче подлежи на едно изключение: когато друга държава е по-тясно свързана с извършеното действие и със страните, вместо това ще се прилага правото на тази юрисдикция. Следва да се отбележи, че в тази област съществува особено висока степен на несигурност.

Що се отнася до управлението на тръстове, приложимото право се урежда от Закона от 1987 г. за признаване на тръстове, с който се изпълнява Хагската конвенция за приложимо право относно тръстове. В него се предвижда, че приложимото право е правото, избрано от учредителя, или — ако не е направен такъв избор — от правото, с което тръстът е най-тясно свързан. Това право определя действителността на тръста, неговата структура, ефекти и управление.

3.3 Правно положение на субекта и негови аспекти, свързани с гражданското състояние (име, местопребиваване, правоспособност и дееспособност)

При раждане местопребиваването на детето (местопребиваване по произход) е същото като това на бащата към момента на раждането на детето, ако то е родено в брак. Ако детето е родено извън брак или ако бащата е починал към момента на раждането на детето, местопребиваването на детето е същото като това на майката. Това правило продължава да се прилага, докато детето навърши 16 години (т.е. местопребиваването на детето се променя заедно с местопребиваването съответно на бащата или на майката).

За лица над 16-годишна възраст местопребиваването по произход продължава да се прилага, освен ако лицето приеме местопребиваване по избор. За да приеме местопребиваване по избор, лицето трябва действително да пребивава в съответната юрисдикция и да възнамерява да пребивава там безсрочно или постоянно. Ако който и да е от тези елементи вече не е налице, местопребиваването по избор спира да се прилага и вместо това се прилага местопребиваването по произход.

Местопребиваването на съпругата вече не се определя чрез препратка към местопребиваването на нейния съпруг: то се оценява независимо.

Способността да се поемат конкретни задължения (например сключване на договор, изготвяне на завещание, сключване на брак) се определя от специфични за конкретната област правила и е разгледана в съответните раздели.

3.4 Установяване на произход, в т.ч. осиновяване

Делата, свързани с родителска отговорност и закрила на детето, като цяло се определят от английското право, освен при ограничени изключения, като изключенията (разгледани по-горе), които се прилагат към дела, към които се прилага Хагската конвенция от 1996 г., и дела попадащи в обхвата на Регламент „Брюксел IIa“. Делата, свързани с бащинство и осиновяване, също принципно се определят от английското право при ограничени изключения.

3.5 Брак, извънбрачни двойки/фактическо съжителство, партньорства, развод, съдебна раздяла, задължения за издръжка

Формалната действителност на брака като цяло се урежда от закона на мястото, където се сключва бракът, като се прилагат определени изключения.

Способността на лицата да сключват брак като цяло се определя от местопребиваването на съответното лице към момента непосредствено преди сключването на брак. Това право урежда въпроси, като например дали страните са дали своето съгласие, изискванията за възраст и с кои по-далечни членове на семейството не може да се сключва брак. Специално що се отнася до възрастта, бракът не е действителен, ако едно от лицата е било на възраст под 16 години към момента на сключването на брак, в случай че местопребиваването му е в Англия и Уелс.

По отношение на дела, свързани с развод или раздяла, като цяло ще се прилага английското право при ограничени изключения.

Що се отнася до задълженията за издръжка, обикновено се прилага английското право, освен при определени изключения.

3.6 Режими на имуществени отношения

Като цяло понятието за „режим на имуществени отношения“ не е известно в общото право. По отношение на дела, свързани с финансова провизия при развод, раздяла или недействителност на брака, или дела, свързани с издръжка, английските съдилища като цяло прилагат английското право, освен при ограничени изключения.

3.7 Завещания и наследяване

В случай на наследяване по закон (т.е. когато няма завещание) към наследяването на движимо имущество се прилага правото по местопребиваване на завещателя към момента на смъртта; към наследяването на недвижимо имущество се прилага правото на юрисдикцията, където е местоположението на имота (*lex situs*).

При дела, свързани със завещания (наследяване по завещание), способността на завещателя да изготви завещание за движимото имущество се определя от правото по местопребиваване на завещателя към момента на изготвяне на завещанието. Наследникът ще бъде в състояние да получи движимото имущество, ако е правоспособен съгласно правото по собственото си местопребиваване или съгласно правото по местопребиваване на завещателя. Не съществува конкретен източник относно позицията във връзка с недвижимото имущество, но най-вероятно би се прилагало *lex situs*, като то вероятно също така би определило способността на наследника да наследи недвижимо имущество.

В съответствие със Закона от 1963 г. за завещанията и когато завещателят е починал на или след 1 януари 1964 г., завещанието е действително от гледна точка на формата (например правилен брой свидетели), ако е в съответствие с някое от следните права: правото на мястото, където е изготвено завещанието (т.е. обикновено мястото, където се подписва в присъствието на свидетели), към момента на изготвянето му; правото по местопребиваване, обичайно местопребиваване или гражданство на завещателя към момента на изготвяне на завещанието; правото по местопребиваване, обичайно местопребиваване или гражданство на завещателя към момента на смъртта. Завещанието също така е действително от гледна точка на формата за предаване на недвижимо имущество, ако е в съответствие с националното право на юрисдикцията, в която се намира имотът (като по този начин се изключва прилагането на препащане по отношение на недвижими имоти).

Завещание на движимо имущество е действително от материалноправна гледна точка (например ограничения на сумата, която може да се завещае), ако е в съответствие с правото по местопребиваване на завещателя към момента на смъртта; завещание на недвижимо имущество е действително от материалноправна гледна точка, ако е в съответствие с правото на юрисдикцията, където е местоположението на имота, т.е. съгласно системата на национално право, която би се прилагала съгласно *lex situs*, каквато и да е.

Завещанието се тълкува съгласно предвиденото от завещателя право, за което се приема, че е правото по неговото местопребиваване към датата на изготвяне на завещанието. Това допускане е правило *prima facie*, което може да бъде изместено от доказателство, че завещателят явно

е обмислил и предвидил завещанието му да се тълкува съгласно друга правна система. По отношение на недвижимото имущество може да се прилага допълнително ограничение, съгласно което, ако интересът, който възниква от такова тълкуване, не се позволява или не се признава от *lex situs*, като последното право е с предимство.

Действителността на предполагаема отмяна на завещание се определя от правото по местопребиваване на завещателя към момента на предполагаемата отмяна (следва да се отбележи, че съгласно английското национално право, ако се прилага то, сключването на брак води до отмяна на завещание, освен ако не бъде демонстрирано, че завещанието е било изготвено изрично с идеята за сключване на брак). Ако обаче се твърди, че отмяната е извършена чрез последващо завещание (за разлика например от унищожаване на завещанието чрез скъсване), въпросът дали второто завещание отменя предишното, се определя от правото, приложимо към формалната действителност на второто завещание. Ако не е ясно дали второ завещание отменя по-ранно завещание, въпросът за тълкуването ще бъде определен от правото, предвидено от завещателя, за което се приема, че е правото по неговото местопребиваване към датата на изготвяне на второто завещание.

3.8 Недвижимо имущество

Делата, свързани с имущество, се делят на движимо и недвижимо имущество; въпросът дали дадено имущество е движимо или недвижимо, се определя от правото на мястото, където се намира имуществото.

В случай на недвижимо имущество приложимото право е правото на мястото, където се намира имотът, като се прилага препращане. Това важи за всички въпроси, свързани със сделката, включително правоспособност, формални аспекти и материална действителност. Следва да се отбележи, разбира се, че съществува разграничение между прехвърлянето на земя или друго недвижимо имущество и договора, който урежда правата и задълженията на страните по прехвърлянето, като последният се урежда от различни правила за приложимо право (по-специално съгласно Регламент „Рим I“).

В случай на свързани със собствеността (за разлика от договорни) въпроси във връзка с прехвърлянето на материално движимо имущество приложимото право като цяло е правото на мястото, където се е намирало имуществото към момента на събитието, за което се твърди, че е повлияло на правото на собственост върху него. Не е ясно дали при това положение се прилага препращане, но цялостният ефект от първоинстанционните решения на английските съдилища оставя впечатлението, че по-скоро не се прилага. Правото на собственост върху материално имущество, придобито в съответствие с това общо правило, ще бъде признато като действително в Англия, ако след това движимото имущество бъде преместено от държавата, в която се е намирало към момента на придобиване на правото на собственост, освен и докато това право на собственост бъде заменено от ново право, придобито в съответствие с правото на държавата, в която е преместено имуществото. Едно конкретно изключение от общото правило за материалното движимо имущество се отнася до случаите, когато имуществото е в транзит и точното му местонахождение не е известно на страните или временно е обект на прехвърляне, което е действително съгласно приложимото към прехвърлянето право, при което то ще бъде ефективно в Англия.

В случай на преотстъпване на нематериално движимо имущество, когато са налице договорни правоотношения между цедента и приобретателя (каквото е случаят при повечето дългове) и въпросът се отнася единствено до действителността и ефекта на самото преотстъпване, се прилага Регламент „Рим I“.

Следва да се отбележи, че е трудно да се направи обобщение на правилата за избор на право относно преотстъпването и прехвърлянето на нематериално имущество и че те не са обхванати от едно-единствено правило за избор на право, най-вече защото категорията на нематериалното имущество обхваща изключително широка гама от права, като не всички те са договорни по произход. Препоръчва се в случай на нематериално движимо имущество да се потърси съвет от специалист.

3.9 Несъстоятелност

Обединеното кралство е страна по Регламент № 1346/2000 на Съвета относно производството по несъстоятелност, в което са определени съответните правила в производствата, свързани с пълното или частичното лишаване на длъжника от права, както и с назначаването на ликвидатор, когато центърът на основните интереси на длъжника е разположен в държава — членка на ЕС (с изключение на Дания). Ако английските съдилища са компетентни (което ще бъде така, ако центърът на основните интереси на длъжника е разположен в Англия и Уелс, където се предполага, че се намира седалището), ще се прилага английското право.

В случаите извън обхвата на Регламент № 1346/2000 английското право ще се прилага, когато са компетентни английските съдилища (което ще бъде така, ако дружеството е регистрирано в Англия и Уелс или ако в Англия и Уелс има лица, които биха имали полза от ликвидацията и няма основателни причини за отказ от компетентност). Освобождаването от задължения от английски съд е действително, независимо от правото, което урежда дълга.

Последна актуализация: 03/06/2021

Версията на националния език на тази страница се поддържа от съответното звено за контакт към Европейската съдебна мрежа. Преводите са направени от Европейската комисия. Възможно е евентуални промени, въведени в оригинала от компетентните национални органи, все още да не са отразени в преводите. Нито ЕСМ, нито Европейската комисия поемат каквато и да е отговорност по отношение на информацията или данните, които се съдържат или са споменати в този документ. Моля, посетете рубриката „Правна информация“, за да видите правилата за авторските права за държавата-членка, отговорна за тази страница.